

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2016 № 1604)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний
університет

ДКС Центр

Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

0 0 0 0 0 0 0

УДК 35.088.7 (477)

I. В. Сухара,

здобувач, Інститут законодавства Верховної Ради України

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

I. Syuhara,

applicant, Institute of legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine

THE FEATURES OF DIAGNOSTIC OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF CIVIL SERVANTS IN THE ECOLOGICAL SPHERE OF UKRAINE

Стаття присвячена особливостям діагностики професійної компетентності державних службовців в екологічній сфері, основаної на програмно-цільовому підході. Сформульовані висновки і пропозиції щодо покращення процесу підвищення кваліфікації державних службовців у системі державного управління екологічною сферою України.

The article is sanctified to the features of diagnostic of the professional competence of civil servants in an ecological sphere, based on program-having purpose approach. The set forth conclusions and suggestions are in relation to the improvement of process of in-plant training of civil servants in the system of pulic administration of Ukraine an ecological sphere.

Ключові слова: *екологія, державний службовець, діагностика, програми.*

Key words: *ecology, civil servant, diagnostic, programs.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Екологічна освіченість особистості виявляється у її здатності приймати рішення, діяти на основі ієрархії суспільно і особистісно значущих цінностей і потреб, користуючись здобутими знаннями і набутими вміннями. Формування у громадянина здатності приймати рішення та діяти в інтересах збереження довкілля є провідною світовою тенденцією розвитку екологічної освіти, яка потребує переорієнтації основної уваги із забезпечення знань на опрацювання проблеми та знаходження важливих рішень. Останнім часом екологічна компетентність виступає визначним у світі критерієм та інтегрованим показником якості екологічної освіти [1, с. 208].

Варто зазначити, що саме держава повинна забезпечувати ступінь відкритості суспільства зовнішньому світу, сприяє

проникненню елементів нових культур. Державні службовці, які професійно забезпечують функціонування держави, першими стикаються із необхідністю подолання дезінтеграції в суспільстві. Але домінуючі у їх свідомості лінійно-моністичні установки та уявлення, що не завжди пов'язуються із системною трансформацією, спричиняють неможливість перетворення у життя вироблених сценаріїв соціально-економічному розвитку суспільства, реалізація практичних узгоджень нового та традиційного. У цьому й полягає загальна причина соціальних відхилень у діяльності управлінців, що є прямим наслідком, який відображає протиріччя між кількістю, якістю та масштабністю соціальних змін у суспільстві. Нездатність державного апарату захистити життєво важливі інтереси громадян, так як і забезпечити стійкий та безпечний розвиток країни, демонструють кризу сучасного суспільства [2, с. 46].

Діагностику професійної придатності спеціалістів Т.В. Черняк пропонує здійснювати за такими необхідними характеристиками та якістьми, зокрема [3, с. 81]: тип особи; мотиваційна структура; спрямованість особи; коефіцієнт комунікативних здібностей; коефіцієнт організаційних здібностей; тип поведінки у конфлікті; рівень емоційної агресії; рівень самоагресії; рівень вербальної агресії; рівень фізичної агресії; рівень предметної агресії.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На нашу думку, діагностика професійної компетентності спрямована на моніторинг таких завдань на шляху професіоналізації державних службовців, як: 1) управління розвитком професійних якостей державних службовців; 2) формування ефективного корпусу державних службовців; 3) забезпечення процесу професіоналізації державних службовців; 4) контроль стану підготовки та перепідготовки державних службовців.

Діагностування професійної компетентності державних службовців екологічної сфери дозволяє виявляти:

- стан освітнього рівня службовця;
- необхідність поглиблення екологічних знань;
- ефективність застосування екологічного права в управлінській діяльності;
- розширення існуючого екологічно-освітнього рівня в галузі охорони навколишнього середовища, відтворення та раціонального використання окремих природних ресурсів (формування та підвищення спеціального освітнього рівня);
- визначення пріоритетних завдань і цілей природоохоронної діяльності на об'єктах природоохоронної сфери;
- усвідомлення наслідків впливу антропогенних факторів на здоров'я людини та заходи щодо збереження і відтворення генофонду нації.

Одним із інструментів визначення рівня професійної компетентності державних службовців екологічної сфери є екологічні державні програми. Розраховувати на покращення стану справ можна лише за умов, коли в програмах будуть чітко визначені: екологічні цілі щодо якості компонентів довкілля, які мають кількісне вираження; критерії та терміни досягнення екологічних цілей; всі види забезпечення програми (правове, нормативне, організаційне, економічне, інформаційне, кадрове тощо); система моніторингу програми та контролю досягнення цілей; конкретизація відповідальних за досягнення екологічних цілей щодо якості компонентів довкілля [4, с. 90].

Верховною Радою України 21 вересня 2000 року було затверджено Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки [5].

Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки (далі – Програма) розроблена в контексті вимог щодо подальшого опрацювання, вдосконалення та розвитку екологічного законодавства України, а також відповідно до рекомендацій Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття (1995 р.) щодо питання формування Всеєвропейської екологічної мережі як єдиної просторової системи територій країн Європи з природним або частково зміненим станом ландшафту.

Основними завданнями Програми є:

- 1) у сфері формування національної екологічної мережі:
 - визначення просторової структури екологічної мережі з метою систематизації та визначення шляхів об'єднання природних середовищ існування популяцій видів дикої флори та фауни у територіально цілісний комплекс;
 - визначення площі окремих елементів екологічної мережі для забезпечення сприятливих умов існування, вільного розселення та міграції видів рослин і тварин;
 - обґрунтування та опрацювання організаційних, економічних, науково-практичних та інших заходів щодо

забезпечення процесу формування та захисту екологічної мережі;

визначення ділянок для формування складових елементів національної екологічної мережі - природних регіонів, природних коридорів загальнодержавного значення, їх місця у структурі земельних угідь;

оптимізація площі, структури, стану елементів екологічної мережі, підвищення статусу їх охорони;

резервування та подальше надання статусу заповідних територіям, багатим на біорізноманіття, особливо старовіковим природним угрупованням прирусовим, гірським і байрачним лісам, цілиним землям, типовим та унікальним екосистемам і ландшафтам, середовищам існування рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин і рослин, геологічним утворенням, еталонним типам ґрунтів тощо;

узгодження питань, пов'язаних із транскордонним поєднанням елементів екологічних мереж суміжних країн з елементами національної екологічної мережі України з метою розбудови Всеєвропейської екологічної мережі;

інформування населення про роль екологічної мережі в отриманні екологічної рівноваги в регіонах, участь місцевих органів виконавчої влади та населення у збереженні ландшафтного різноманіття;

2) у питаннях охорони та відтворення земельних ресурсів:

оптимізація площ сільськогосподарських угідь та зменшення ступеня їх розораності;

удосконалення структури земель сільськогосподарського призначення та їх збагачення природними компонентами;

впровадження ґрунтозахисної системи землеробства з контурно-меліоративною організацією території;

обмеження руйнівного інтенсивного використання екологічно уразливих земель;

здійснення консервації сільськогосподарських угідь з дуже змитими та дуже дефльованими грантами на схилах крутизою понад 5-7 градусів;

3) у питаннях охорони та відтворення водних ресурсів:

екологічне оздоровлення природних територій та акваторій, особливо витоків річок, поліпшення стану заплавної екосистем у межах басейнів річок Дніпра, Дністра, Південного і Західного Бугу, Сіверського Дінця, Дунаю, в тому числі шляхом створення захисних смуг уздовж берегів водних об'єктів, особливо крутосхилих ділянок, впровадження заходів щодо збереження водно-болотних угідь, посилення їх водозахисної та водорегулювальної здатності, ренатуралізації та поліпшення охорони природних комплексів водоохоронних зон водних об'єктів;

розроблення та реалізація заходів щодо збереження прибережних ландшафтів Азовського і Чорного морів, створення мережі морських об'єктів природно-заповідного фонду;

4) у питаннях охорони, використання та відтворення ресурсів рослинного і тваринного світу:

створення в агроландшафтах ділянок лісової та лучної рослинності;

відтворення (ренатуралізація), де це доцільно і можливо, степових, лучних, водно-болотних та інших природних ландшафтів;

формування нових ділянок для забезпечення середовищ існування певних видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України, та природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, Європейського червоного списку тварин і рослин, що перебувають під загрозою зникнення у світовому масштабі, а також інших видів рослин і тварин, включених до переліків міжнародних конвенцій та угод, обов'язкових до виконання Україною;

оптимізація ведення сільського, лісового, мисливського та рибного господарств з урахуванням умов існування видів місцевої флори і фауни;

поліпшення стану охорони, збереження та відтворення зелених насаджень і лісів, які входять до складу зелених зон міст та інших населених пунктів;

5) у питаннях збереження біологічного різноманіття:

збереження, зміцнення та відновлення ключових екосистем та середовищ існування видів рослин і тварин;

стале управління позитивним потенціалом біологічного різноманіття шляхом оптимального використання соціальних і економічних можливостей на національному та регіональному рівнях;

урахування цілей у сфері збереження та збалансованого і невиснажливого використання біологічного різноманіття в усіх галузях, що використовують це різноманіття або впливають на нього;

здійснення цільових заходів, що відповідають потребам збереження різних типів екосистем (гірських, степових,

лучних, прибережно-морських, морських, річкових, заплавних, озерних, болотних, лісових) та базуються на правових і фінансових можливостях природокористувачів та органів державної влади.

Цієї Програмою передбачено механізми забезпечення її реалізації: нормативно-правове, фінансове, наукове, організаційне забезпечення, а також інформування про стан національної екологічної мережі та участь громадськості в її формуванні.

Зокрема, організаційне забезпечення реалізації Програми здійснюватиме спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, до відання якого віднесені питання екології та природних ресурсів України, разом із заінтересованими центральними та місцевими органами виконавчої влади. На нього також покладається контроль за реалізацією Програми.

Орган, що забезпечує організацію виконання Програми, щорічно має представляти Кабінету Міністрів України звіти та необхідну інформацію про хід виконання завдань Програми.

Кабінет Міністрів України на підставі наданої інформації здійснює коригування програмних завдань, їх змісту та обсягів фінансування.

Для координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади – виконавців Програми утворюється дорадчий орган – координаційна рада, до складу якої включаються посадові особи цих органів, а також представники громадських організацій, провідні вчені.

Верховною Радою України 21 грудня 2010 року затверджено Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року [6].

Основними інструментами реалізації національної екологічної політики є: міжсекторальне партнерство та залучення зацікавлених сторін; оцінка впливу стратегій, програм, планів на стан навколишнього природного середовища; удосконалення дозвільної системи у сфері охорони навколишнього природного середовища; екологічна експертиза та оцінка впливу об'єктів екологічної експертизи на стан навколишнього природного середовища; екологічний аудит, системи екологічного управління, екологічне маркування; екологічне страхування; технічне регулювання, стандартизація та облік у сфері охорони навколишнього природного середовища, природокористування та забезпечення екологічної безпеки; законодавство у сфері охорони навколишнього природного середовища; освіта та наукове забезпечення формування і реалізації національної екологічної політики; економічні та фінансові механізми; моніторинг стану довкілля та контроль у сфері охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки; міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки.

Окрему увагу у Стратегії приділено освітньому та науковому забезпеченню формування і реалізації національної екологічної політики. Зокрема, розроблення методологічних основ та запровадження безперервної екологічної освіти сприятимуть успішній реалізації національної екологічної політики. Такі її складові, як екологічна освіта для сталого розвитку, програма екологічної освіти в рамках державних освітніх програм для дошкільних навчальних закладів, для загальноосвітніх навчальних закладів та вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, програми післядипломної освіти та курсової перепідготовки фахівців, є критерієм успішності реалізації Стратегії. Випереджаючими темпами має розвиватися всеохоплююча екологічна просвіта та виховання підростаючого покоління шляхом підтримки діяльності позашкільних закладів освіти, еколого-натуралістичних центрів та природничих секцій центрів дітей та юнацтва. Необхідно налагодити виробництво виховних та соціальних природоохоронних програм на телебаченні, забезпечити підготовку публікацій, видання спеціальних інформаційних випусків, буклетів, бюлетенів. Подальший розвиток та підтримка неурядових організацій сприятимуть активізації екологічного руху в Україні, поширенню міжнародних зв'язків для спільного розв'язання екологічних проблем, обміну інформацією, знаннями та досвідом, а отже, формуванню свідомого громадянського суспільства на засадах сталого розвитку. Під час розроблення програм наукового та інноваційного розвитку необхідно враховувати потребу в раціоналізації та оптимізації природокористування, зокрема технологічного переоснащення виробництва шляхом:

енергозбереження, розвитку відновлюваних та альтернативних джерел енергії, а також збільшення обсягу використання джерел енергії з низьким рівнем викидів двоокису вуглецю;

ресурсозбереження, зменшення питомого споживання земельних ресурсів, води, деревини, мінеральних та органічних речовин природного походження на одиницю виробленої продукції, забезпечення більш якісного та комплексного

їх перероблення, а також використання відходів як сировини, їх більш повної переробки для виробництва продукції і товарів широкого вжитку;

удосконалення технологій очищення атмосферного повітря, водних об'єктів, мінімізації утворення відходів;

розроблення нових нормативів якості навколишнього природного середовища, нормативів безпеки використання природних ресурсів, граничних нормативів впливу на навколишнє природне середовище, стандартів екологічної безпеки тощо;

розвитку технологій промислового та сільськогосподарського виробництва, що унеможливають або зменшують обсяг використання екологічно небезпечних хімічних речовин та їх сполук;

виконання регіональних програм соціально-економічного розвитку та схем територіального та місцевого планування з дотриманням принципів сталого розвитку та розвитку екомережі;

відтворення рідкісних біологічних видів, а також тих, що перебувають під загрозою зникнення, розроблення схем їх адаптації до сучасних умов життя.

Постановою Кабінету Міністрів України 5 грудня 2007 року було затверджено Державну цільову екологічну програму проведення моніторингу навколишнього природного середовища [7]. Метою цієї Програми є забезпечення розвитку єдиної державної системи моніторингу навколишнього природного середовища, спрямованого на:

підвищення ефективності її функціонування;

надання органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування і населенню своєчасної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища, підвищення рівня екологічних знань громадян;

визначення спільних пріоритетів під час планування дій суб'єктів системи моніторингу;

створення єдиної мережі спостережень;

технічне переоснащення та вдосконалення нормативно-методичного забезпечення системи моніторингу;

узгодження елементів інформаційних технологій, що використовуються суб'єктами системи моніторингу.

Програма спрямована на поєднання зусиль усіх суб'єктів системи моніторингу для запобігання дублюванню функцій з моніторингу, створення єдиної мережі спостережень після оптимізації її елементів і програм, уніфікації та постійного вдосконалення технічного, методичного, метрологічного, наукового забезпечення її функціонування.

Інтеграція елементів мереж суб'єктів моніторингу в єдину мережу відбувається шляхом утворення організаційних та інформаційних зв'язків для забезпечення виконання функцій системи моніторингу і досягнення єдиної мети.

Єдина мережа спостережень передбачає поділ за принципом призначення інформації на загальнодержавний, регіональний та локальний рівні. До загальнодержавного рівня призначення інформації належать пункти спостережень, що віднесені до пріоритетних і відображають загальний стан навколишнього природного середовища держави та вплив найбільш важливих факторів на зміну його стану, та як обов'язкові складові - спеціальні мережі транскордонного і фонового моніторингу.

Передбачається створення уніфікованого за відповідними напрямами методичного забезпечення моніторингу, яке повинно бути впроваджено під час проведення спостережень в єдиній мережі всіма суб'єктами системи моніторингу. Основою такого забезпечення повинні бути національні стандарти та стандарти ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Забезпечення належного рівня виконання функцій системи моніторингу та розв'язання існуючих проблем досягається шляхом здійснення ряду заходів, спрямованих на її розвиток, з використанням існуючих можливостей суб'єктів системи.

ВИСНОВКИ

Отже, як зазначається у науковій літературі, екологічний моніторинг докільця є сучасною формою реалізації процесів екологічної діяльності за допомогою засобів інформатизації і забезпечує регулярну оцінку і прогнозування стану середовища життєдіяльності суспільства та умов функціонування екосистем для прийняття управлінських рішень щодо екологічної безпеки, збереження природного середовища та раціонального природокористування. Державна система екомоніторингу докільця є інтегрованою інформаційною системою, що здійснює збирання, збереження та оброблення екологічної інформації для відомчої та комплексної оцінки і прогнозу стану природних середовищ, біоти та умов життєдіяльності, вироблення

обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних соціальних, економічних та екологічних рішень на всіх рівнях державної виконавчої влади, удосконалення відповідних законодавчих актів, а також виконання зобов'язань України з міжнародних екологічних угод [8, с. 142].

У зв'язку із цим, створення і функціонування Державної системи екологічного моніторингу довкілля повинно сприяти здійсненню державної екологічної політики.

Таким чином, діагностика професійної компетентності державних службовців в екологічній сфері може здійснюватись за такими напрямками:

- забезпечення професійного відбору претендентів в органи державного управління;
- періодична атестація державних службовців;
- розробка та постійний перегляд критеріїв рівня професійної компетентності державних службовців;
- розвиток системи підвищення кваліфікації державних службовців.

Список використаної літератури.

1. Січко І. Екологічна компетентність як професійна складова підготовки майбутніх вчителів початкових класів / І. Січко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 7. – С. 205-209.
2. Профессиональная культура муниципальных служащих как предмет социального анализа // Государственная служба. – 2009. – № 2. – С. 45–51.
3. Черняк Т. В. Управление компетентностью государственных служащих (опыт Сибирской академии государственной службы) / Т. В. Черняк // Человек. Сообщество. Управление. – 2008. – № 2. – С. 71-83.
4. Тимошук К. А. Механізми державного управління в умовах кризового екологічного становища / К. А. Тимошук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. – 2014. – № 2 (2). – С. 89-92.
5. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки : Закон України від 21 вересня 2000 року № 1989-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 47. – Ст. 405.
6. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 грудня 2010 року № 2818-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 26. – Ст. 218.
7. Про затвердження Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 року № 1376 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 93. – Ст. 3403.
8. Мірошніченко Р. В. Державна екологічна політика в Україні: організаційно-функціональні аспекти / Р. В. Мірошніченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 2. – С. 141-143.

References.

1. Sichko, I. (2013), "Ekolohichna kompetentnist yak profesiina skladova pidhotovky maibutnix vchyteliv pochatkovykh klasiv", *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, vol. 7, pp. 205-209.
2. "Professional'naja kul'tura municipal'nyh sluzhashhih kak predmet social'nogo analiza", *Gosudarstvennaja sluzhba*, 2009, vol. 2, pp. 45–51.
3. Chernjak, T. V. (2008), "Upravlenie kompetentnost'ju gosudarstvennyh sluzhashhih (opyt Sibirskoj akademii gosudarstvennoj sluzhby)", *Chelovek. Soobshhestvo. Upravlenie*, vol. 2, pp. 71-83.
4. Tymoshchuk, K. A. (2014), "Mekhanizmy derzhavnogo upravlinnia v umovakh kryzovoho ekolohichnoho stanovishcha", *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Derzhavne upravlinnia*, vol. 2 (2), pp. 89-92.
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine "Pro Zahalnoderzhavnu prohramu formuvannia natsionalnoi ekolohichnoi merezhi Ukrainy na 2000-2015 roky", *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 47, p. 405.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "Pro Osnovni zasady (stratēhiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2020 roku", *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 26, p. 218.
7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), Postanova "Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi ekolohichnoi prohramy provedennia monitorynhu navkolyshnoho pryrodnoho seredovishcha", *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, vol. 93, p. 3403.
8. Miroshnichenko, R. V. (2015), "Derzhavna ekolohichna polityka v Ukraini: orhanizatsiino-funktsionalni aspekty", *Investysii: praktyka ta dosvid*, vol. 2, pp. 141-143.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2016 р.

ТОВ "ДКС Центр"

Вропу